МИНИСТЕРСТВО ЭКОЛОГИИ, ГЕОЛОГИИ И ПРИРОДНЫХ РЕСУРСОВ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

АО «ЖАСЫЛ ДАМУ»

Отчет по Предоставлению предложений по улучшению качества расчета статистических данных по каждому виду энергетического сектора

Нур-Султан 2019

Задача 5.2.3 Технического задания «Предоставить предложения по улучшению качества расчета статистических данных по каждому виду энергетического сектора».

В Национальном кадастре антропогенных выбросов из источников и абсорбции поглотителями парниковых газов, не регулируемых Монреальским протоколом, сектор «Энергетика» является основным источником выбросов парниковых газов (далее, ПГ) в Республике Казахстан (ежегодно около 80 % общих выбросов ПГ).

Основной источник исходных данных для расчетов выбросов ПГ в секторе «Энергетика» - Топливно-Энергетический Баланс (ТЭБ), который формируется ежегодно Комитетом по статистике Министерства национальной экономики РК. Информационной базой ТЭБ является разработанная и утвержденная форма статистической отчетности № 1-ТЭБ (годовой периодичности), в которой отслеживаются все виды топливно-энергетических ресурсов (ТЭР) в республике. Статистические данные по энергетике – это фундаментальный компонент кадастра выбросов ПГ, обладающий большим потенциалом для двойного учета. Наилучший способ избежать двойной учет – наиболее точный и полный баланс ресурсов и расходов топлива в Казахстане.

Согласно Руководящим принципам МГЭИК 2006 г. инвентаризация выбросов ПГ в секторе «Энергетика» охватывает два подхода: базовый (ресурсы топлива на инвентаризационный год) и секторный (потребление топлива по видам социальной и экономической деятельности на инвентаризационный год). Расхождение между этими двумя подходами, согласно Руководящим принципам МГЭИК, должно составлять менее 5 %. Если разница между двумя подходами превышает 5 %, то одной из причин могут быть значительные статистические различия между энергоресурсами и их потреблением.

В связи с этим, в целях улучшения инвентаризации выбросов парниковых газов в секторе «Энергетика» предлагаются меры по улучшению качества статистических данных по каждому виду энергетического сектора.

Меры по улучшению качества данных Топливно-Энергетического Баланса национальной статистики

Для инвентаризации выбросов ПГ в секторе «Энергетика» по базовому подходу используются данные ТЭБ:

- количество произведенного (добытого) первичного топлива;
- количество импортированного первичного и вторичного топлива;
- количество экспортированного первичного и вторичного топлива;
- запасы топлива на начало кадастрового года;
- запасы топлива на конец кадастрового года;

- международная бункеровка топлива;
- топливо в качестве сырья для химической, нефтехимической и другой нетопливной продукции и топливо в качестве материала на нетопливные нужды.

Для инвентаризации выбросов ПГ по секторному подходу используются данные ТЭБ по стационарному сжиганию всех видов топлива по всем видам экономической деятельности:
- топливо, израсходованное на производство электрической и тепловой энергии;
- топливо, израсходованное на переработку в другие виды топлива;
- топливо, использованное в качестве энергии на собственные нужды;
- потери топлива;
- топливо, отпущенное населению;
- прочее потребление.

Помимо этих данных, в Энергетическом секторе для инвентаризации выбросов ПГ используются данные ТЭБ по потреблению топлива всеми видами мобильного дорожного, внедорожного транспорта и другими типами транспортных средств: трубопроводному, водному, железнодорожному и авиационному.

При расчетах выбросов ПГ использовались исходные данные ТЭБ в натуральных единицах измерения (тонна, тыс. куб. м, тыс. кВтч, тыс. Гкал).

Такой подробный перечень данных, необходимых для подготовки инвентаризации выбросов ПГ в стране, приводится для того, чтобы специалисты Комитета по статистике обратили внимание бы на качество именно этих данных.

Проблемы, возникающие при использовании ТЭБ в секторе «Энергетика» инвентаризации парниковых газов

1. ТЭБ Комитета по статистике РК за 2018 г. вышел в новом формате. До прошлого года он состоял из 4 частей, которые состояли из большого количества отдельных файлов под определенными названиями. Этот формат был удобен. Теперь все таблицы ТЭБ 2018 г. включены в 2 файла с огромным числом листов в формате Excel. Для того, чтобы найти нужную таблицу необходимо зайти почти на каждый лист. Специалисты, формирующие ТЭБ, заверяли, что в содержании ТЭБ имеется расшифровка этих листов. По факту, такая расшифровка имеется только для 1 части ТЭБ (ресурсы). Для 2 части ТЭБ (расходы) такой расшифровки нет, но именно эта часть включает огромное количество таблиц.

Значительное количество данных в новом ТЭБ 2018 г. закодированы под грифом «х» - конфиденциальные данные. Отсутствуют такие статьи как импорт, экспорт, производство (добыча) некоторых видов топлива, без которых невозможно рассчитать выбросы ПГ по базовому подходу. Например, нет производства коксового и доменного газа, нет экспорта и

импорта керосина, нет импорта газа нефтяного попутного, нет производства смолы и т.д.

В ТЭБ 2018 г. данные по металлургической промышленности даются в агрегированном виде.

2. Сырая нефть, перерабатываемая во вторичные виды топлива на нефтеперерабатывающих предприятиях Казахстана РК, ежегодно составляет около 15-16 млн. тонн. Однако в ТЭБ часть этого объема топлива относится к статье на переработку в другие виды топлива, часть – на химическую и нефтехимическую продукцию. При инвентаризации выбросов ПГ в секторе «Энергетика» эти виды деятельности считаются по-разному, поэтому очень важно определить, где именно использовалось топливо. Для корректировки этих данных ТЭБ ежегодно приходится запрашивать дополнительные данные о переработке нефти сырой с нефтеперерабатывающих предприятий Казахстана, которые не совпадают с данными ТЭБ.

3. Также, проблемными вопросами являются данные по экспорту некоторых видов топлива в стране, которые разнятся с данными по экспорту Министерства энергетики РК и Комитета таможенных доходов РК. Так, за 2017 г. экспорт природного газа по ТЭБ национальной статистики составил 25 628 млн куб м, по данным Министерства энергетики – 17 208 млн куб м, по данным Комитета госдоходов – 16 846 млн куб м. Если за 1999-2014 гг. экспорт природного газа по данным ТЭБ Комитета по статистике ежегодно составлял около 12 млрд.куб., то с 2014 г. вырос до 25 млрд. Соответственно, такие скачки в данных ТЭБ негативно сказываются на расчетах выбросов ПГ по базовому подходу в секторе «Энергетика».

4. В ТЭБ отсутствуют данные по международной бункеровке топлива, которые имеют важное значение при инвентаризации выбросов ПГ в секторе «Энергетика» по базовому подходу и в категории «Транспорт» по секторному подходу.

5. Одной из глобальных проблем инвентаризации ПГ в секторе «Энергетика» являются исходные данные ТЭБ по статье «Прочее потребление», которая появилась с 2015 г. До 2014 г. эта статья называлась «Отпущено предприятиям и организациям». Объемы топлива по этой графе очень значительны и дают большие выбросы в категории 1.А.5 «Прочие источники» и в целом по секторному подходу. К этой статье относится топливо, которое остается в стране и куда оно распределено неизвестно (консультация со специалистами Управления статистики услуг и энергетики Комитета по статистике РК). Например, в первоначальном ТЭБ 2017 г. к этой статье относилось 36 983 568,2 тонн угля каменного энергетического. После замечаний экспертов в ТЭБ 2017 г. по сектору «Энергетическая деятельность» Департамента по инвентаризации парниковых газов АО

«Жасыл Даму» Ахмадиевой Ж.К. в ТЭБ 2017 г. некоторые данные были откорректированы. Однако, и в откорректированном ТЭБ 2017 г. к этой статье отнесены большие объемы топлива (уголь каменный энергетический - 11 056876,8 тонн, газовый конденсат – 12 127 936,8 тонн и т.д.). В ТЭБ 2018 г. также по некоторым видам топлива данные по этой статье очень значительны (уголь каменный энергетический - 37 336 172 тонн, газовый конденсат – 11 972 668 тонн и т.д.). Объемы топлива по этой статье ТЭБ невозможно отнести к какому-то определенному источнику выбросов ПГ в секторе «Энергетика», т.к. неизвестно где они используются.

6. За 1990-2013 гг. данные по твердому топливу национальная статистика предоставляла для каменного угля в агрегированном виде и лигнита. С ТЭБ 2014 г. в ТЭБ стали предоставляться данные по каменному углю в дезагрегированном виде (уголь каменный коксующийся, уголь каменный энергетический, уголь каменный с повышенной зольностью, уголь каменный прочий, концентрат угольный).

В последние годы качество данных заметно снизилось. Например, в 2014 г. добыча коксующегося угля была предоставлена вместе с производством угля прочего. Это было выяснено только после многочисленных консультаций со специалистами, формирующими ТЭБ. За 2017 г. в ТЭБ отсутствуют данные по добыче угля каменного с повышенной зольностью, но по данным ТЭБ израсходовано его всего около 12 млн тонн. Большой объем твердого топлива заносится в статью «Прочее потребление». Также разнятся объемы коксующегося угля, использованного на переработку в кокс, между ТЭБ и АО «АрселорМитталТемиртау» - основного производителя коксующегося угля в стране. В 2017 г. эти объемы составляли 9279,39 и 9306,36 тыс. тонн, соответственно. В Отчете об инвентаризации парниковых газов для субъектов распределения квот на выбросы парниковых газов (Национальный План распределения квот на выбросы ПГ за 2017 г.), АО «АрселорМитталТемиртау» объем коксующегося угля для производства кокса составил 3173,06 тыс. тонн. Значительная разница в данных. Потери коксующегося угля в ТЭБ 2014- 2017 гг. также очень значительны, около 3,5 млн тонн. Качество инвентаризации выбросов ПГ в обрабатывающей промышленности от твердого топлива заметно снизилось с разделением в ТЭБ угля каменного на несколько видов.

7. В рамках общего формата Доклада о кадастре антропогенных выбросов из источников и абсорбции поглотителями парниковых газов для всех секторов требуется оценка неопределенности данных для расчетов выбросов ПГ. На данный момент для сектора «Энергетика» такая оценка используется по умолчанию из Руководства 2006 г. Однако в целях улучшения Доклада требуется своя национальная оценка.

8. Среди замечаний экспертной группы МГЭИК по сектору «Энергетика» - отсутствие расчета выбросов ПГ по коксующемуся углю за 2013 г. В ТЭБ данные по этому углю предоставляются только с 2014 г.

Часть данных по коксующемуся углю с 2000 г. была предоставлена специалистами Комитета по статистике. Однако этих данных недостаточно. Полный баланс включает ресурсы коксующегося угля (производство, экспорт, импорт, остатки на начало и конец года, потери, переработка в другие виды топлива, на производство химической и нефтехимической промышленности, в качестве материала на нетопливные нужды) и расходы по видам деятельности (на преобразование в другие виды энергии, непосредственно в качестве топлива или энергии, потери, на переработку в другие виды топлива, на производство химической и нефтехимической продукции и в качестве материала на нетопливные нужды).

9. Среди замечаний экспертной группы МГЭИК по сектору «Энергетика» - отсутствие данных по прочим видам топлива по всем категориям источников выбросов ПГ. Такие данные национальной статистикой предоставлялись с 1990 по 2008 годы. Согласно Комитету по статистике (Инструкция по заполнению ТЭБ № 14-Г, утверждена 26.02.2006 г.) прочие виды топлива представляли смешанное топливо в тоннах условного топлива (газ коксовый, газ генераторный, отходы сельскохозяйственного производства, смола, генераторный газ, отдубина, отходы лесозаготовки и прочее). Однако, с 2009 г. в ТЭБ Комитета по статистике РК прочие виды топлива отдельно не отслеживаются. Специалисты национальной статистики, формирующие ТЭБ, проинформировали, что из-за отсутствия кода в статистическом классификаторе по промышленной продукции (СКПП) прочие виды топлива не могут заноситься в программный комплекс. Но они учитываются в жидком, твердом и газообразном топливе.

10. По категории «Транспорт» для проведения инвентаризации парниковых газов в секторе «Энергетическая деятельность» необходимы следующие статистические данные:

- топливо, израсходованное для работы только дорожного транспорта;
- топливо, расходуемое только для перекачки сырья и продуктов по трубопроводам, с исключением обслуживающего автотранспорта;
- количество газа, распределяемого внутри страны для внутреннего потребления, исключив из него импорт и экспорт (в настоящее время в национальной статистике эти данные предоставляются только в агрегированном виде).

Имеется необходимость в обновлении (уточнении) рядов за девяностые годы для всех типов транспорта, используемого в Казахстане.

Предложения по улучшению ТЭБ

1. Вернуться к старому формату ТЭБ, который использовался до ТЭБ 2018 г. Если это невозможно, то дополнить таблицу «Содержание» в ТЭБ 2018 г. с детальной расшифровкой листов: расположение таблицы с указанием номера листа, где эта информация находится. Предоставлять полные данные в таблицах ТЭБ без пропусков. Предоставлять данные по видам деятельности в более детализированном виде. Обязательно предоставлять раздельные данные в ТЭБ по черной и цветной металлургии, а также литью металлов.

2. В ТЭБ все объемы нефти сырой, которые идут на переработку во вторичные виды топлива на нефтеперерабатывающих предприятиях Казахстана, отнести к статье «на переработку в другие виды топлива». Это предложение относится и к твердому (коксующийся уголь) и газообразному топливу (газ природный).

3. Данные по статье «Экспорт» согласовывать с данными Министерства энергетики РК и Комитетом таможенных доходов РК. Если это невозможно, то в ТЭБ необходимо давать пояснения о причине разницы данных.

4. Предоставлять в ТЭБ данные по международной бункеровке топлива.

5. В целях прозрачности информации ТЭБ данные по статье «Прочее потребление» по всем видам топлива распределить между статьями: на производство электрической и тепловой энергии или на переработку в другие виды топлива, или на производство химической, нефтехимической и другой нетопливной продукции, или в качестве материала на нетопливные нужды, или в качестве энергии на собственные нужды. Такую работу провести и для ТЭБ 2015-2017 гг. Провести для отчитывающихся предприятий Казахстана тренинг о правильном учете топлива по этой статье.

6. Провести проверку топливного баланса (ресурсы и расходы) твердого топлива в ТЭБ, начиная с 2014 г. Особенно это касается объемов расходов и ресурсов коксующегося угля. Сделать корректировку данных, если это необходимо. Для правильной отчетности предприятия, возможно, также следует изменить формы отчетности, провести тренинг для отчитывающихся предприятий о правильном учете твердого топлива.

7. В ТЭБ предоставлять оценку неопределенности данных потребления топлива по видам деятельности в энергетическом секторе, включая категорию «Транспорт» по всем вышеперечисленным подкатегориям.

8. Предоставить полный баланс коксующегося угля за 2013 г., включающий ресурсы (производство, экспорт, импорт, остатки на начало и конец года, использование в неэнергетических целях) и расходы по отраслям экономики (израсходовано на производство электрической и тепловой энергии, на переработку в другие виды топлива, на производство химической промышленности, на нетопливные и собственные нужды).

9. Предоставить баланс прочих видов топлива с 2009 г. или дать детальное объяснение, где происходит учет прочих видов топлива.

10. Предоставить данные по всем видам транспорта раздельно (включая трубопроводный транспорт), как указано в предыдущем разделе.

Рекомендации:

Так как сектор «Энергетическая деятельность» является основным сектором, генерирующим около 80% выбросов парниковых газов, рекомендуется улучшить качество исходных данных путём имплементации разработанных экспертами предложений.

АО «Жасыл даму», как органу-разработчику рекомендуется закрепить сотрудничество с Комитетом статистики РК путём заключения меморандума о сотрудничестве.

Уполномоченному органу в области охраны окружающей среды держать на контроле вопрос представления и улучшения качества исходных данных.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ, ГЕОЛОГИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАР МИНИСТРЛІГІ

«ЖАСЫЛ ДАМУ» АҚ

Энергетика секторының әрбір түрі бойынша статистикалық деректер есебінің сапасын жақсарту бойынша ұсыныстар есебі

Нұр-Сұлтан 2019

«Энергетика секторының әрбір түрі бойынша статистикалық деректер есебінің сапасын жақсарту бойынша ұсыныстар беру» техникалық тапсырманың 5.2.3-міндеті

Монреаль хаттамасымен реттелмейтін Парниктік газдар көздерінің антропогендік шығарындылары және оларды сіңірушілер абсорбциясының ұлттық кадастрындағы "Энергетика" секторы Қазақстан Республикасында парниктік газдар (бұдан әрі - ПГ) шығарындыларының негізгі көзі болып табылады (жыл сайын жалпы ПГ шығарындыларының шамамен 80 %).

- «Энергетика» секторында ПГ шығарындыларының есебі үшін бастапқы деректердің негізгі көзі – ол жыл сайын ҚР Ұлттық экономика министрлігінің Статистика жөніндегі комитеті жасайтын Отын-Энергетикалық Балансы (ОЭБ). ОЭБ ақпараттық базасы республикада отын-энергетикалық ресурстардың (ОЭР) барлық түрлері бақыланатын әзірленген және бекітілген № 1-ОЭБ статистикалық есептілік нысаны (жылдық мерзім) болып табылады. Энергетика бойынша статистикалық мәліметтер – бұл қосарлы есепке алу үшін үлкен әлеуетке иеленетін ПГ шығарындылары кадастрының іргелі компоненті. Қосарлы есепке алуға жол бермеудің ең жақсы амалы – Қазақстандағы ресурстар мен отын шығыстарының неғұрлым дәл және толық балансы.

КӨҮСТ 2006 ж. Басшылық қағидаттарына сәйкес "Энергетика" секторында ПГ шығарындыларын түгендеу екі әдісті қамтиды: базалық (түгендеу жылына отын ресурстары) және секторлық (түгендеу жылына әлеуметтік және экономикалық қызмет түрлері бойынша отын тұтыну). Осы екі әдістің арасындағы алшақтық КӨҮСТ Басшылық қағидаттарына сәйкес, кемінде 5 %-ды құрауы тиіс. Егер екі әдістің арасындағы алшақтық 5% - дан аспайтын болса, онда себептерінің бірі энергоресурстар және оларды пайдалану арасында айтарлықтай статистикалық айырмашылығы бар болуы мүмкін.

Осыған байланысты "Энергетика" секторында парниктік газдар шығарындыларын түгендеуді жақсарту мақсатында энергетика секторының әрбір түрі бойынша статистикалық деректердің сапасын жақсарту шаралары ұсынылады.

Ұлттық статистиканың Отын-Энергетикалық Балансы деректерінің сапасын жақсарту бойынша шаралар

«Энергетика» секторында базалық әдіс бойынша ПГ шығарындыларын түгендеу үшін ОЭБ-ның мынадай деректері пайдаланады:
- өндірілген (алынған) бастапқы отын саны;
- импортталған бастапқы және қайталама отын саны;
- экспортталған бастапқы және қайталама отын саны;
- кадастрлық жыл басындағы отын қоры;

- кадастрлық жыл соңындағы отын қоры;
- отынды халықаралық бункерлеу;
- химиялық, мұнай-химия және басқа отын емес өнімдер үшін шикізат ретіндегі отын және отын емес қажеттіліктерге арналған материал ретіндегі отын.

Секторлық әдіс бойынша ПГ шығарындыларын түгендеу үшін экономикалық қызметтің барлық түрлері бойынша барлық отын түрлерін стационарлық жағу бойынша ТЭБ деректері пайдаланылады:
- электр және жылу энергиясын өндіруге жұмсалған отын;
- отынның басқа түріне қайта өңдеуге жұмсалған отын;
- өз қажеттіліктеріне арналған энергия ретінде пайдаланылған отын;
- отын шығындары;
- халыққа берілген отын;
- өзге де тұтыну.

Сонымен қатар, Энергетикалық сектордағы ПГ шығарындыларын түгендеу үшін мобильді жол, жол таңдамайтын көлік және басқа да көлік құралдары түрлері: құбыржол, су, теміржол және авиация бойынша отынның барлық түрлерін тұтыну бойынша ТЭБ деректері пайдаланылады.

ПГ шығарындыларын есептеу кезінде ОЭБ-ның табиғи өлшем бірліктеріндегі (тонна, мың текше метр, мың квт / сағ, мың Гкал) бастапқы деректер пайдаланылған.

Елімізде ПГ шығарындыларын түгендеуді дайындау үшін мұндай егжей-тегжейлі қажетті деректер тізбесі Статистика комитетінің мамандары нақ осы деректердің сапасына назарын аударуы үшін келтіріледі.

«Энергетика» секторында парниктік газдарды түгендеуде ОЭБ-ны пайдалану кезінде туындайтын мәселелер

1. ҚР Статистика комитетінің ОЭБ-сы 2018 ж. жаңа форматта шықты. Өткен жылға дейін ол белгілі бір атаулары бар саны көп жеке файлдардан тұраитын 4 бөлімнен тұрды. Бұл формат ыңғайлы болды. Енді ОЭБ 2018ж. барлық кестелері Excel форматындағы үлкен парақ санымен 2 файлға енгізілген. Керекті кестені табу үшін дерлік әрбір параққа кіру керек. ОЭБ-ны қалыптастыратын мамандар ОЭБ-ның мазмұнында осы парақтардың толық жазылуы бар екеніне сендірді. Факті бойынша мұндай талдамасы ОЭБ-ның 1-бөлігінде ғана бар (ресурстар). ОЭБ-ның 2-бөлігіне (шығыстар) мұндай талдамасы жоқ, бірақ дәл осы бөлігінде ең көп кестелер енгізілген.

Жаңа 2018ж. ОЭБ-да деректердің айтарлықтай саны "х" - құпия деректер грифімен кодталған. Базалық тәсіл бойынша ПГ шығарындыларын есептеу мүмкін емес мынадай импорт, экспорт, отынның кейбір түрлерінің өндірісі (өндіру) сияқты баптар жоқ. Мысалы, кокс және домна газын өндіру жоқ, керосиннің экспорты және импорты жоқ, ілеспе мұнай газының импортыжоқ, шайыр және т.б. өндірісі жоқ.

2018ж. ОЭБ-да металлургия өнеркәсібі бойынша мәліметтер біріктірілген түрінде беріледі.

2. ҚР Қазақстанның мұнай өңдеу кәсіпорындарында отынның қайталама түрлеріне қайта өңдейтін шикі мұнай жыл сайын шамамен 15-16 млн. тоннаны құрайды. Алайда, ОЭБ-да бұл отын көлемінің бөлігі қайта өңдеуге басқа да отын түрлерінің бабына, ал қалған бқлігі химиялық және мұнай-химия өнімдеріне жатады. "Энергетика" секторында ПГ шығарындыларын түгендеу кезінде бұл қызмет түрлері әр түрлі болып саналады, сондықтан отын нақты қайда пайдаланылғанын анықтау өте маңызды болып саналады. Осы ОЭБ деректерін түзету үшін жыл сайын Қазақстанның мұнай өңдеу кәсіпорындарынан шикі мұнай өңдеу туралы қосымша мәліметтер сұратуға тура келеді, олар ОЭБ-ның деректерімен сәйкес келмейді.

3. Сондай-ақ, проблемалық мәселелер ҚР Энергетика министрлігі мен ҚР Кедендік кіріс комитеттің экспорт бойынша деректерімен айрмасы бар елдегі кейбір отын түрлерінің экспорты бойынша деректер болып табылады. Мәселен, 2017 ж. ұлттық статистиканың ОЭБ-ы бойынша табиғи газ экспортының көлемі 25 628 млн текше м, Энергетика министрлігінің деректері бойынша – 17 208 млн текше м, Мемкіріс комитетінің деректері бойынша – 16 846 млн. текше м. Егер 1999-2014жж. Статистика комитетінің ОЭБ-ы деректері бойынша табиғи газ экспорты жыл сайын шамамен 12 млрд. текше болса, 2014ж. 25 млрд-ға дейін өскен. Тиісінше, ОЭБ-ның деректернідегі мұндай алшақтық "Энергетика" секторында базалық тәсіл бойынша ПГ шығарындыларын есептеуде кері әсерін тигізеді.

4. Қазақстанда ОЭБ-да отынды халықаралық бункерлеу бойынша деректер жоқ, олардың "Энергетика" секторында базалық тәсіл және «Көлік» санатындағы секторлық тәсіл бойынша ПГ шығарындылары түгендеу кезінде маңызы зор.

5. Энергетика" секторында ПГ түгендеудің жаһандық проблемаларының бірі 2015 ж. бастап пайда болған «Өзге де тұтыну» бабы бойынша ОЭБ-ның бастапқы деректері болып табылады. 2014 ж. дейін бұл бап «Кәсіпорындар мен ұйымдардан берілген" деп аталды. Осы бағандағы отын көлемдері өте мол және "Өзге көздер" 1.А.5 санаты үлкен шығарындылар береді, жалпы алғанда секторлық тәсіл бойынша да. Осы бапқа елде қалатын және қайда таратылғаны белгісіз отын жатады (ҚР Статистика комитетінің Қызмет көрсету статистикасы және энергетика басқармасының мамандарымен консультация). Мысалы, 2017 ж. бастапқы ОЭБ-да осы бапқа 36 983 568,2 тонна энергетикалық тас көмір жатты. "Энергетикалық қызмет" секторы бойынша 2017ж. ОЭБ-ға сарапшылардың ескертулерінен кейін "Жасыл Даму" АҚ Парниктік газдарды түгендеу департаментінің мамны Ж.К. Ахмадиева 2017 ж. ОЭБ-ның кейбір деректерін түзеді. Алайда, түзетілген

2017 ж. ОЭБ-да осы бапқа үлкен көлемі отын жатқызылды (энергетикалық тас көмір - 11 056876,8 тонна, газ конденсаты – 12 127 936,8 тонна және т.б.). 2018ж. ОЭБ-да сондай-ақ, осы бап бойынша кейбір отын түрлерінің деректері өте маңызды (энергетикалық тас көмір - 37 336 172 тонна, газ конденсаты – 11 972 668 тонна және т. б.). ОЭБ-ның осы бабы бойынша отын көлемдерін "Энергетика" секторындағы әлдебір белгілі ПГ шығарындыларының көзіне жатқызуға мүмкін емес, өйткені олардың қайда қолданылатыны белгісіз.

6. 1990-2013 жж. үшін қатты отын бойынша деректерді ұлттық статистика біріктірілген түрдегі тас көмір және лигнитке арнап ұсынды. 2014 ж. бастап ОЭБ тас көмір бойынша бөлектенген түрде деректерді ұсынатын болды (кокстелетін тас көмір, энергетикалық тас көмір, күлділігі жоғары тас көмір, өзге де тас көмір, көмір концентраты).

Соңғы жылдары деректердің сапасы айтарлықтай төмендеді. Мысалы, 2014 жылы кокстелген көмір өндіру өзге де көмір өндірісімен бірге ұсынылды. Бұл ОЭБ-ны қалыптастыратын мамандармен көптеген консультациялар алғаннан кейін ғана анықталды. 2017 ж. ОЭБ-да күлділігі жоғары тас көмір өндіру бойынша деректер жоқ, бірақ ОЭБ-ның деректері бойынша оның бар болғаны шамамен 12 млн тонна жұмсалған. Қатты отынның үлкен көлемі "Басқа тұтыну" бабына жазылады. Сондай-ақ, кокске қайта өңдеуге пайдаланылған кокстелетін көмірдің көлемі ОЭБ және елде негізгі кокстелетін көмір өндіруші "Арселормиттал Теміртау" АҚ арасындағы айырмашылық ерекшеленеді. 2017 жылы бұл көлем 9279,39 құраған және тиісінше 9306,36 мың тоннаны құрады. Парниктік газдар шығарындыларына квоталар бөлуде квоталар бөлу субъектілері үшін парниктік газдарды түгендеу туралы есепте (ПГ шығарындыларына квоталар бөлудің ұлттық жоспары 2017 ж.) "Арселормиттал Теміртау" АҚ-ның кокс өндіру үшін кокстелетін көмір көлемі 3173,06 мың тоннаны құрады. Деректерде айтарлықтай айырмашылық бар. 2014 - 2017 жж. ОЭБ-да кокстелетін көмірді жоғалту, сондай-ақ өте үлкен шамамен 3,5 млн тонна. Қатты отынды өңдеу өнеркәсібінде ПГ шығарындыларын түгендеу сапасы ОЭБ-да тас көмірді бірнеше түрлерге бөлумен байланысты айтарлықтай төмендеді.

7. Парниктік газдар көздерінен болған антропогендік шығарындылардың және оларды сіңірушілер абсорбциясының кадастры туралы баяндаманың жалпы форматы шеңберінде барлық секторлар үшін ПГ шығарындыларын есептеу үшін деректер белгісіздігін бағалау қажет. Осы сәтте "Энергетика" секторы үшін мұндай бағалау 2006 ж. Басшылықтың үнсіз келісімі бойынша пайдаланылады. Алайда Баяндаманы жақсарту мақсатында өзіндік ұлттық бағалау қажет етіледі.

8. "Энергетика" секторы бойынша КӨҮСТ сараптамалық тобының ескертулерінің қатарында - 2013 ж. кокстелген көмір бойынша ПГ шығарындыларының есептеуі болмауы. ОЭБ-да осы көмір бойынша деректер 2014 ж. бастап қана беріледі.

2000 ж. бастап кокстелген көмір бойынша деректердің бөлігі Статистика комитетінің мамандарымен берілді. Алайда, бұл деректер жеткіліксіз. Толық баланс кокстелетін көмір ресурстарын (өндіріс, экспорт, импорт, жылдың басындағы, жылдың аяғындағы қалдықтар, жоғалту, химия және мұнай-химия өнеркәсібінде отын емес қажеттіліктерге арналған материал ретінде басқа да отын түрлеріне өңдеу) және қызмет түрлері бойынша шығыстарды (отын немесе энергия ретінде тікелей отынның басқа түрлеріне түрлендіру, жоғалту, химия және мұнай-химия өнеркәсібінде отын емес қажеттіліктерге арналған материал ретінде басқа да отын түрлеріне өңдеу) қамтиды.

9. "Энергетика" секторы бойынша КӨҮСТ сараптамалық тобының ескертулерінің қатарында - ПГ шығарындылары көздерінің барлық санаттары басқа отын түрлері бойынша деректер жоқ. Мұндай мәліметтерді ұлттық статистика 1990 жылдан бастап 2008 жылдарда берді. Статистика комитетіне сәйкес (№ 14-Г ОЭБ толтыру жөніндегі нұсқаулық, 26.02.2006 ж. бекітілді) отынның өзге де түрлері шартты отын тоннасында аралас отынды ұсынды (коксты газ, генераторлық газ, ауыл шаруашылық өндірісі қалдықтары, шайыр, генераторлық газ, ағаш дайындау қалдықтары және басқалар). Алайда, 2009 ж. бастап ҚР Статистика комитетінің ОЭБ-да отынның өзге де түрлері жеке қадағаланған жоқ. ОЭБ-ны қалыптастыратын ұлттық статистика мамандары өнеркәсіп өнімінің статистикалық жіктемесінде (ӨӨСЖ) кодтың болмауына байланысты отынның өзге де түрлері бағдарламалық кешенге енгізілмейтінін баяндады. Бірақ олар сұйық, қатты және газ тәрізді отында ескеріледі.

10. «Көлік» санаты бойынша «Энергетикалық қызмет» секторында парниктік газдарға түгендеу жүргізу үшін мынадай статистикалық деректер қажет:

- жол көлігі жұмысы үшін ғана жұмсалған отын;
- шикізат айдауға және автокөлікке қызмет көрсететінді қоспағанда, құбырлар бойынша өнімдер үшін ғана жұмсалатын отын;
- ішкі тұтыну үшін одан импорт және экспортты қоспағанда, ел ішінде бөлінетін газ саны (қазіргі уақытта ұлттық статистика бұл деректер біріктірілген түрде ғана беріледі).

Қазақстанда пайдаланылатын барлық көлік типтері үшін тоқсаныншы жылдар қатарларын жаңарту (нақтылау) қажеттілігі бар.

ОЭБ-ны жақсарту жөнінде ұсыныстар

1. 2018 ж. ОЭБ-қа дейін пайдаланылған ескі форматағы ОЭБ-ға оралу. Егер бұл мүмкін болмаса, онда 2018 ж. ОЭБ-дағы "Мазмұны" кестесін

мынадай егжей-тегжейлі ашып жазылған парақпен толықтыру: ақпарат қайда орналасқанын парақтың нөмірінде көрсете отырып, кестелерді орналастыру. ОЭБ кестелерінде ешнәрсені жібермей, толық деректер беру. Қызмет түрлері бойынша деректерді неғұрлым толық жан-жақты ұсыну. Қара және түсті металлургия, сондай-ақ металл құю бойынша ОЭБ-да міндетті түрде бөлек деректер ұсыну.

2. Қазақстанның мұнай өңдеу кәсіпорындарында қайталама отын түрлеріне қайта өңдеу кезінде ОЭБ-тағы шикі мұнайдың барлық көлемін "отынның басқа түрлеріне қайта өңдеу" бабына жатқызу. Бұл ұсыныс қатты (кокстендірілетін көмір) және газ тәрізді отынға (табиғи газ) да жатады

3. "Экспорт" бабындағы деректерді ҚР Энергетика министрлігі және Кедендік кіріс комитетінің деректерімен келісу. Егер бұл мүмкін болмаса, онда ОЭБ-да деректердің айырмасы себебі туралы қажетті түсініктемелер беру.

4. ОЭБ-ға отынды халықаралық бункерлеу бойынша деректер ұсыну.

5. «Өзге де тұтыну» бабы бойынша деректердің ОЭБ-дағы ақпараттың айқындылығы мақсатында барлық отын түрлері бойынша баптарында арасында мыналарға бөлу: электр және жылу энергиясын немесе отынның басқа түріне қайта өңдеуге немесе өндірісі, химиялық, мұнай-химия және басқа отын емес өнімдерге, немесе отын емес қажеттіліктері ретінде. Мұндай жұмысты 2015-2017 жылдар аралығында ОЭБ үшін де жүргізу. Қазақстанның есеп беретін кәсіпорындары үшін отынды дұрыс есептеу туралы осы бап бойынша тренинг жүргізу.

6. 2014 жылдан бастап ОЭБ қатты отынның отын балансына тексеру жүргізу (ресурстар мен шығыстарды). Әсіресе, бұл шығыстар көлеміне және кокстелетін көмір ресурстарына қатысты. Егер бұл қажет болса, деректерді түзету. Кәсіпорынның дұрыс есебі үшін мүмкін, сондай-ақ есептілік нысандарын өзгерту, қатты отынды дұрыс есептеу туралы есеп беретін кәсіпорындар үшін тренинг өткізу керек.

7. ОЭБ-ға энергетикалық сектордағы жоғарыда аталған барлық санатшалар бойынша "Көлік" санатын қоса алғанда, қызмет түрлері бойынша отын тұтыну деректері бойынша белгісіздікті бағалауды ұсыну.

8. 2013 ж. кокстелетін көмір толық балансын қамтитын ресурстарды (өндіріс, экспорт, импорт, энергетикалық емес мақсаттарда пайдаланылған жылдың басында, жылдың аяғындағы қалдықтар) және экономика салалары бойынша шығыстарды (электр және жылу энергиясын өндіруге, химия өнеркәсібіне, отын емес және өз қажеттіліктеріне, қайта өңдеу және басқа да түрлеріне жұмсалғаны) ұсыну.

9. Басқа отын түрлерінің балансын 2009 ж. бастап беру немесе өзге де отын түрлерінің есебі қайда жүретіні жайында егжей-тегжейлі түсініктеме беру.

10. Барлық көлік түрлері (құбыржелілері көлігін қоса алғанда) бойынша мәліметтерді алдыңғы бөлімде көрсетілгендей, бөлек беру.

Ұсынымдар:

"Энергетикалық қызмет" секторы парниктік газдар шығарындыларының 80% - ға жуығын құрушы негізгі сектор болып табылатындықтан, сарапшылар әзірлеген ұсыныстарды имплементациялау жолымен бастапқы деректердің сапасын жақсарту ұсынылады.

"Жасыл даму" АҚ-ға әзірлеуші орган ретінде ҚР Статистика комитетімен ынтымақтастық туралы меморандум жасасу арқылы ынтымақтастықты нығайту ұсынылады.

Қоршаған ортаны қорғау саласындағы Уәкілетті органға бастапқы деректерді ұсынуды және оның сапасын жақсартуды бақылауда ұстау ұсынылады.